

Universiteit Utrecht

Faculteit Diergeneeskunde
Gedragkliniek voor Dieren
December 2013

'Bang!'

Vuurwerkangst bij huisdieren

GEDRAGSKLINIEKINFO | nr. 7

Beste lezer,

Deze infobrief gaat, op veler verzoek, nogmaals over vuurwerkangst. De informatie is geactualiseerd en de vragen die er n.a.v. de vorige infobrief gesteld zijn, worden in deze infobrief beantwoord. Mochten er n.a.v. deze infobrief of andere gedragsproblemen vragen zijn, dan kunt u ons op het telefonisch spreekuur bereiken (voor contactgegevens zie elders in deze infobrief). Het team van de gedragskliniek voor dieren wenst u veel leesplezier, een prettig uiteinde en een gelukkig 2014.

Met collegiale groeten,

HET TEAM VAN DE GEDRAGSKLINIEK VOOR DIEREN

V.l.n.r.: Matthijs Schilder (gedragsbioloog), Claudia Vinke (gedragsbioloog) Isabelle van Eijk (dierenarts), Yvonne van Zeeland (dierenarts) en vooraan Nienke Endenburg (psycholoog).

Consultdagen

CONSULTDAGEN

HOND EN KAT:

Dinsdag van
8.15 – 14.15 uur

Telefonisch spreekuur:

maandag en donderdag
tussen 12.00 – 13.00 uur
T 0900-KIES GKD
E gedraghondkat@uu.nl

CONSULTDAGEN

PAPEGAAI:

donderdag en vrijdag
9.00-12.30 uur
en op afspraak

Telefonisch spreekuur:

elke werkdag tussen
13.30-14.30 uur
T 030-2531799
E gedragpapegaaai@uu.nl

Universiteitskliniek voor gezelschapsdieren

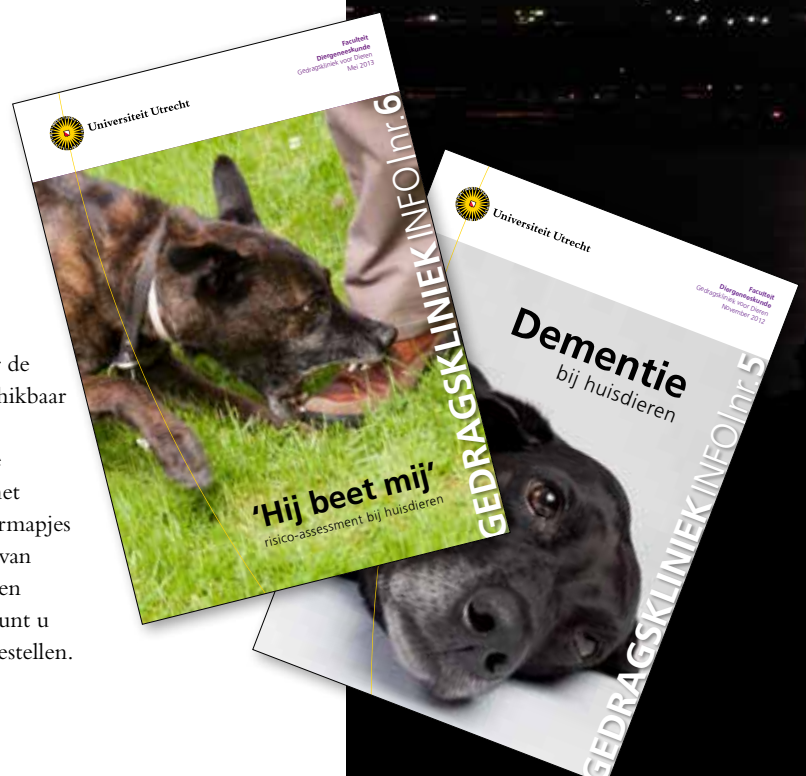
Adres: Yalelaan 108
3584 CM Utrecht
www.uu.nl/diergeneeskunde/
gedragskliniek

PROMO

GEDRAGSKLINIEK

Folders, Infobrieven en mapjes

Er zijn folders met informatie over de Gedragskliniek voor Dieren beschikbaar voor eigenaren. Deze folders zijn kosteloos te bestellen door een email te sturen naar n.endenburg@uu.nl. Voor het bewaren van nieuwsbrieven zijn bewaarmapjes beschikbaar. Mocht u één of meerdere van deze bewaarmapjes willen hebben, of een eerdere editie van onze Infobrief dan kunt u deze ook op bovenstaand email adres bestellen.

Bang!

Vuurwerkangst bij huisdieren

Angst is op zich een uitermate functionele en zinvolle emotie: door de uit de angst voortvloeiende gedragsmatige en fysiologische reacties kan het dier gevaarlijke situaties ontlopen. Bovendien leert het dier de werkelijke gevaar van angst-oproepende situaties in te schatten en op een adequate manier ermee om te gaan. Soms is de leefomgeving van een dier echter zo ingericht dat het voor een dier moeilijk is om een 'adequate' reactie te leren.

Vuurwerk tijdens oud en nieuw kan bijvoorbeeld zo'n situatie zijn. Veel dieren zullen harde geluiden willen ontwijken en ontvluchten; dit kan in een thuisituatie vaak echter niet. En mogelijk is een hond op straat bij het uitlaten weleens geraakt of erg geschrokken door een rotje. In dit soort extreme gevallen kunnen zelfs trauma's ontstaan met ernstige voortdurende effecten, zoals angstaandoeningen. Men spreekt van een angstaandoening indien er sprake is van een voortdurende, ongecontroleerde, overmatige, ongepaste en gegeneraliseerde disfunctionele en aversieve angstreactie.

Angst in het algemeen is te herkennen aan o.a. de volgende kenmerken: vluchten, ergens onder gaan zitten/schuilen, trillen, hijgen, speekselen, grote pupillen, lage houding, vocaliseren, anaalklieren legen, incontinentie).

Tips bij vuurwerkangst

Hieronder enkele tips over de aanpak van vuurwerkangst bij hond en kat. Wij onderscheiden een lange termijn (ruim van te voren) en korte termijn (kort van te voren) aanpak bij dit probleem. Onze voorkeur gaat daarbij altijd uit naar de lange termijn, maar in de praktijk blijkt dit niet altijd uitvoerbaar.

LANGE TERMIJN AANPAK: RUIM VAN TE VOREN TRAINEN OP GELUIDEN

Mocht een eigenaar zich ruim voor oud en nieuw melden bij uw praktijk dan kunt u de eigenaar aanraden om het huisdier te gaan trainen. Voor het trainen van geluiden zijn speciale CD's met geluiden op de markt (b.v. "Help! Ik ben bang voor onbekende geluiden", (via www.libre.nl), de Tinley gedragstherapie CD (via www.tinley.nl) of een vuurwerk CD (via <http://vuurwerkcd.com>).

De trainingstechniek die moet worden toegepast is een combinatie van progressieve desensitisatie en counter conditioning. Dit betekent ten eerste dat een geluid, in dit geval vuurwerkgeluid, zeer geleidelijk in steeds intensievere mate moet worden toegediend aan de hond of kat. Ten tweede moet aan de aanvankelijke aversieve stimulus een positieve associatie worden gekoppeld. Met behulp van geluidsfragmenten op de CD kan het geluid geleidelijk aan worden toegediend en opgevoerd. Uiteraard altijd met zacht afspelen beginnen. Indien het dier niet op het geluid reageert met angstgedrag, kan het worden beloond met bijvoorbeeld spel, voer of aandacht van de baas. Vervolgens kan het geluid iets harder worden gezet, enzovoorts. Ook kan men beginnen met het zacht afspelen van het geluid terwijl het dier eet

of speelt. Afhankelijk van het individu kan dit trainen zo'n zes weken in beslag nemen. Voor honden kunnen extra aandachtstrainingen en appeltrainingen zinvol zijn om de hond meer vertrouwen te geven in de baas en leefomgeving. Werkt de CD onvoldoende omdat de hond merkt dat het geen echt vuurwerk is, dan kan buiten worden getraind bijvoorbeeld met behulp van een klappertjespistool uit de speelgoedwinkel. Maar let wel dat alles in het begin niet te hard klinkt: eerst dus op grote afstand beginnen en dan geleidelijk dichterbij.

Bij een normaliter al angstig dier zou bij die trainingen een eventuele ondersteuning van Clomicalm® kunnen helpen, aangezien de werkzaamheid hiervan bij angst wetenschappelijk is aangetoond. Dit is echter alleen zinvol als de eigenaar op tijd komt met zijn vraag over vuurwerkangst, want de effecten van Clomicalm® zijn pas na ongeveer 4 tot 6 weken te verwachten. Bij onvoldoende resultaat kunt u contact opnemen met de Gedragkliniek voor Dieren om te overleggen over het inzetten van andere medicatie. Ook kan men, indien Clomicalm® onvoldoende werkt of de hond door de medicatie heen breekt, kan ook de onderstaande medicatie van de korte termijn aanpak rond Oud- en Nieuw worden toegevoegd.

KORTE TERMIJN AANPAK: MEDICATIE

Helaas melden veel eigenaren zich pas rond Oud- en Nieuw bij hun dierenarts met de vuurwerkangst van hun huisdier. Ons standaard advies voor de korte termijn aanpak is een kortstondig gebruik van de medicatie Alprazolam. Alprazolam is verkrijgbaar als humane medicatie onder de naam Alprazolam bij de AUV in 0.25 en 0.5 mg tabletten. De anxiolytische werking van Alprazolam is wetenschappelijk goed onderbouwd. Het is nog niet geregistreerd voor honden en katten, maar omdat er geen geregistreerd medicijn beschikbaar is met dezelfde anxiolytische werking, is het toegestaan (ook door de KNMvD) dit te gebruiken bij vuurwerkangst. Hiermee kan op de dag van het afsteken van het vuurwerk begonnen worden, maar bij voorkeur een dag ervoor omdat op veel plaatsen dan ook al veel geknald wordt. Het is belangrijk de medicatie te geven als de hond of kat nog rustig is om de kans op paradoxale excitatie te verkleinen, wat soms kan voorkomen bij deze medicaties.

Alprazolam moet op effect worden gedoseerd: de ene hond of kat blijkt er meer of minder gevoelig voor dan de andere. Door op de dag voor Oud en Nieuw te

beginnen met het geven van Alprazolam zijn er voor de eigenaar voldoende tijd en mogelijkheden om te beoordelen wat de juiste effectieve dosering is voor zijn of haar huisdier. Het is belangrijk om aan eigenaren te communiceren dat er op effect gedoseerd moet worden en dat het ene dier meer Alprazolam nodig heeft dan het andere. Ook is het belangrijk om duidelijk te communiceren hoe het anxiolytische effect beoordeeld dient te worden. Een eigenaar moet weten dat het gewenste effect van Alprazolam het remmen van angstgedrag is en niet het sederen van een dier. Een eigenaar moet het effect en de dosering dus niet beoordelen op de mate van sedatie, maar op de mate waarin het dier nog angstig op vuurwerk reageert.

Waarschuwing: Alprazolam is ook als slow releaser op de markt gebracht voor humaan gebruik onder de naam van Xanax retard® en Xanax XR®. Over het gebruik bij hond en kat is onvoldoende bekend. Deze pillen mogen bovendien nooit worden geknipt of gebroken. Er zijn voldoende generieke middelen voor Alprazolam op de humane markt en vooralsnog adviseren wij daarom de retard versie (die soms ook bij groothandels wordt aangeboden NIET te gebruiken).

Een alternatief voor Alprazolam is Diazepam, maar deze medicatie heeft in vergelijking met Alprazolam een veel meer sedatieve en minder anxiolytische werking. Alprazolam heeft daarom onze sterke voorkeur, omdat het mogelijk maakt dat het dier ook nog wat van de situatie kan leren, namelijk dat het allemaal wel meevalt tijdens het knallen en dat het leuk kan zijn met de baas.. Ook voor diazepam wordt geadviseerd om een dag voor Oud- en Nieuw te beginnen en het moet eigenaren duidelijk worden gemaakt dat er op effect gedoseerd moet worden.

Voor alle benzodiazepines geldt dat zij slechts kortstondig mogen worden gebruikt vanwege de zware belasting van nieren en lever en andere bijwerkingen. Dit geldt met name voor katten. Bij deze diersoort dienen benzodiazepines niet langer dan enkele dagen achter elkaar gebruikt te worden. Worden benzodiazepines bij honden langer achtereen gebruikt dan 1-2 weken, dan moet het gebruik worden afgebouwd, om ontweningsverschijnselen te voorkomen.

Bij dieren die een lever- of nierafwijking hebben, wordt het gebruik van bovenstaande medicaties afgeraden.

Clomicalm®

Werkzame stof; clomipramine hydrochloride

Groep: tricyclische antidepressivum

Handelsnaam: clomicalm®

Dosering clomicalm® hond: 2-4 mg/kg 2dd PO

Dosering clomicalm® kat: 0.3-0.5 mg/kg 1dd PO

N.B: (1) Lever, nier- en hartfunctie moeten bij voorkeur worden gecontroleerd voordat clomicalm® wordt voorgeschreven.

(2) Clomicalm® moet geleidelijk aan worden afgebouwd indien men wil stoppen met deze medicatie. **NOOIT IN EEN KEER STOPPEN!**

(3) Werkzaamheid te verwachten na 4-6 weken.

4) **LET OP** de minimale werkzame dosering voor de hond is meestal niet 1 mg/kg 2dd PO zoals in de bijsluiter wordt vermeld, maar 2 mg/kg 2dd PO.

Alprazolam en Diazepam

ALPRAZOLAM

Groep: benzodiazepine

Handelsnaam: Alprazolam

Dosering hond: 0.02-0.1 mg/kg 2 tot 4dd PO

Dosering kat: 0.125-0.25 mg/**kat** 1 tot 3dd PO.

Aanvangsdosering vuurwerkangst: 0.05 mg/kg; te geven minimaal 1 uur tot 15 minuten voor het verwachte geluid of angstmoment maar bij voorkeur wordt er gestart op de dag vóór Oud- en Nieuw. Vaak zijn twee doseringen per dag al voldoende, maar 3 à 4 doseringen per etmaal mogen gegeven worden.

N.B.:

(1) Vooralsnog adviseren wij de slow release/retard versie (Xanax retard® of Xanax XR®) niet te gebruiken.

(2) bij de kat alleen kortstondig gebruik (enkele dagen) vanwege nier- en lever belasting, bij de hond zo kort mogelijk.

(3) Doseer op effect (mate van angstremming); bij teveel sedatie bij de aanvangsdosering de dosering verlagen, bij een te geringe werking de dosering voor de hond met 0.025 mg per kg verhogen.

DIAZEPAM

Groep: benzodiazepine

Handelsnaam: Valium®, diazepam

Dosering hond: 0.5-2.0 mg/kg PO mag om de 4 tot 6u worden gegeven.

Dosering kat: 0.2-0.5 mg/kg 2 tot 3dd PO.

N.B.:

(1) Werkt m.n. sedatief.

(2) bij de kat alleen kortstondig gebruik (enkele dagen) vanwege nier- en lever belasting, bij de hond zo kort mogelijk..

(3) Doseer op effect; bij teveel sedatie bij de aanvangsdosering de dosering verlagen.

Extra tips en voorzorgsmaatregelen

Onderstaand een aantal aanvullende tips om de jaarwisseling voor het huisdier makkelijker te maken:

- Laat de hond overdag extra lang uit (op een rustige locatie waar nog geen vuurwerk wordt afgestoken), zodat de hond lekker moe is. Voor katten wordt geadviseerd ze juist binnen te houden.
- Geef het huisdier veel afleiding. Begin hier al mee in de middag, ruim voordat het vuurwerk begint: bijvoorbeeld met een kauwstaaf, voerspelletjes (b.v. een gevulde Kong® voor honden en een gevulde Pipolino® voor katten). Veel katten zijn ook gebaat bij een doos: om te spelen en te schuilen.
- Gordijnen sluiten, zodat uw dier het vuurwerk niet kan zien.
- Zet eventueel de radio of TV aan (let wel op dat het geen programma is met harde geluiden).
- Laat uw dier zelf een rustig plekje zoeken en creëer verschillende keuzemogelijkheden. Indien uw hond gewend is in een bench te liggen, kan deze eventueel afgedekt worden met een deken, zodat geluid extra wordt gedempt.
- Probeer zelf zoveel mogelijk rustig te blijven.
- Bij gewenst gedrag, geen vertoon van angstgedrag, kan het dier beloond worden door middel van voer, spel of aandacht.
- Probeer uitingen van angstgedrag te negeren. Niet omdat steun geven niet helpt, maar wel om eventuele problemen met aangeleerd angstgedrag later te voorkomen. U steunt uw dier overigens ook door het preventief af te leiden en samen te spelen, of simpelweg door er te zijn. Kiest uw hond er bijvoorbeeld voor om naast u bij de TV te zitten tijdens het vuurwerk, laat hem dan gewoon zitten, maar ga hem niet uitgebreid aaien en toespreken als hij zit te trillen van angst. Geef het dier dus passief steun.
- Bij zowel de korte als de lange termijn aanpak kan bij honden de Adaptil® verdampert en/of halsband worden gebruikt en voor katten de Feliway® verdampert. Dit geldt ook voor de voedingssupplementen Zylkène®, Telizen®, het Royal Canin Calm Diet® of Calmex®. Deze lijken in de praktijk redelijke effecten te boeken bij milde angsten. In de wetenschappelijke literatuur is echter nog niet veel beschikbaar aan betrouwbare studies bij situaties met een dusdanig hoog angstniveau zoals dat bij vuurwerk soms kan voorkomen.
- Gebruik eventueel bij honden het “Thunder-shirt®”. Dit is een soort van Medical Pet Shirt, dat vrij strak om het lijf van de hond wordt gedaan en met klittenband wordt bevestigd. Het Thunder-shirt® poogt het rustig makende effect van inbakeren na te bootsen, vergelijkbaar met wat soms bij baby's wordt toegepast. De werking van het Thunder-shirt® is nog onvoldoende onderzocht, maar een recente studie bij 18 honden suggereert dat het angstgedrag voor onweer bij bijna 90% van de honden was verminderd. Mogelijk werkt het ook bij vuurwerk.
- Een andere optie is om met de hond naar een vuurwerkvrij vakantiepark te gaan: bij zeer intense vuurwerkangsten is voorkomen beter dan genezen.